Kostimografija inspirirana rock scenom 80-ih -Fantom u operi

Presečki, Mateja

Master's thesis / Diplomski rad

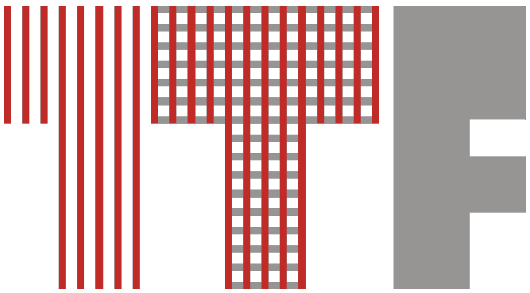
2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:201:940999

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

TEKSTILNO TEHNOLOŠKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

KOSTIMOGRAFIJA INSPIRIRANA ROCK SCENOM OSAMDESETIH

FANTOM U OPERI

MATEJA PRESEČKI

Zagreb, rujan 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

TEKSTILNO-TEHOLOŠKI FAKULTET

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Smjer: Kostimografija

DIPLOMSKI RAD

KOSTIMOGRAFIJA INSPIRIRANA ROCK SCENOM OSAMDESETIH

FANTOM U *OPERI*

Mentor: doc. dr. sc. Krešimir Purgar

Mateja Presečki, 101139/TMD-K

Neposredni voditelj: doc. dr. art. Ivana Bakal

Temeljna dokumentacijska kartica:

Broj stranica: 57

Broj ilustracija: 44

Broj likovnih ostvarenja: 14

Broj literaturnih izvora: 20

Članovi povjerenstva:

1. dr. sc. Krešimir Purgar, doc
2. doc. dr. art. Ivana Bakal
3. dr. sc. Martinia Ira Glogar, izv. prof
4. dr. sc. Ana Sutlović, izv. prof

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad pod nazivom „Kostimografija inspirirana rock scenom osamdesetih – „Fantom u operi“ je podijeljen u tri tematske cijeline. Prva cjelina bavi se sistematiziranjem radnje filma, njenih likova i kostima smještenih u 1880. godine. U drugoj cjelini isražuje se moda osamdesetih godina, snažan utjecaj subkultura kao i utjecaj glazbe na modne stilove. U radu je stavljen naglasak na rock scenu koja je neiscrpan izvor inspiracije modnih industrija. Cijelo istraživanje poslužilo je kao inspiracija za izradu kostimografske mape i kostima.

KLJUČNE RIJEČI: kostim, osamdesete, “Fantom u operi”, glazba, moda.

SADRŽAJ:

1. UVOD 1
2. RAZRADA TEMATSKOG DIJELA 2
   2.1. Povijest mjuzikla 2
   2.2. Mjuzikl „Fantom u operi“ 3
   2.3. Karakterizacija likova 5
      2.3.1. Erik (Fantom) 5
      2.3.2. Christine Daae 6
      2.3.3. Raoul de Chagny 7
      2.3.4. Philippe de Chagny 7
      2.3.5. Madame Giry (Mme. Giry) 8
      2.3.6. Meg Giry 8
      2.3.7. Carlotta 9
      2.3.8. M. Firmin Richard i M. Armand Moncharmin 10
   2.4. O kostimografkinji 11
   2.5. Analiza kostima iz filma 12
   2.6. Stil odijevanja 1880-ih godina 17
      2.6.1. Donje rublje 20
      2.6.2. Frizure i šeširi 20
      2.6.3. Nakit 22
      2.6.4. Cipele 22
   2.7. Moda 1980-ih godina 24
      2.7.1. Ekonomija u modi 24
      2.7.2. Moda 25
      2.7.3. Stilovi odijevanja inspirirani glazbom 30
3. ANALIZA I SKICE KOSTIMA 39
   3.1. Eric (Fantom) 39
      3.1.1. Kostim 1. 39
      3.1.2. Kostim 2. 40
      3.1.3. Kostim 3. 41
   3.2. Christine Daae 42
      3.2.1. Kostim 1. 42
      3.2.2. Kostim 2. 43

3.2.3. Kostim 3. 44
3.3. Raoul de Chagny 45
3.3.1. Kostim 1. 45
3.3.2. Kostim 2. 46
3.4. Meg Giry 47
3.5. Madame Giry 48
3.6. Carlotta 49
3.7. Philippe de Chagny 50
3.8. M. Firmin Richard 51
3.9. M. Armand Moncharmin 52
4. REALIZIRANI KOSTIM 53
4.1. Fotografije realiziranog kostima 53
4.2. Izrada realiziranog kostima 54
5. ZAKLJUČAK 55
6. LITERATURA 56

1. UVOD

Inspiracija za pisanje diplomskog rada proizašla je iz želje za istraživanjem glazbene scene osamdesetih godina prošloga stoljeća. Glazba je imala velik utjecaj na modne dizajnere širom svijeta te se može reći da je promijenila tijek njihovog stvaranja. Osamdesete su godine iz kojih su proizašli mnogi modni stilovi inspirirani glazbom, od meinstream popa preko punka do stila novog romantizma. Glazba je bila pokretač te katalizator brojnim modnim trendovima osamdesetih, od kojih su neki ostali subkulturalni dok su se drugi razvili u mainstream modne pravce, mjenjajući manje ili više svoje glazbeno izvorište. Kultne glazbene ikone bile su ključni stvaraoci modnih trendova.

„Fantom u operi“ jedan je od najpoznatijih filmskih mjuzikala svih vremena, snimljen po uzoru na kazališni mjuzikl istog imena iz 1986. godine. Radnja prati glavnog protagonista u njegovoj nesretnoj ljubavi prema Christine. Ovaj rad dati će nam uvid u karakter likova kao i analizu kostima iz filma.

Cilj ovog rada je izrada kostimografske mape inspirirane rock scenom osamdesetih godina, prateći radnju filma i osobine likova.

2. RAZRADA TEMATSKOG DIJELA

2.1. Povijest mjuzikla

Mjuzikl je glazbeno-scensko djelo zabavnog karaktera s govornim dijalozima, glazbenim i plesnim točkama, najčešće u dva čina. Nastao je oko 1900. na Broadwayu u New Yorku, kao izraz specifične američke zabave i načina života. U početku je bio svojevrsna sinteza burleske, vaudevillea, pamtomime, baleta i operete, ali uskoro je postao samostalni oblik izrazitih značajki zahvaljujući prvenstveno kvalitetnim, liberalnim ostvarenjima, kao i prvorazrednim izvedbama. Glazbene točke nose obilježja zabavne i jazz glazbe, a neizostavan dio mjuzikla je *song*.

Oko 1930. mjuzikl se proširio i u Europi, ponajprije u Engleskoj. U Francuskoj je mjuzikl profinjeniji i intimniji od egnleskog, a tu song zamjenjuje šansona. U Njemačkoj je mjuzikl sentimentalan i po sastavu orkestra najbliži opereti.

Song je solistički glazbeni broj po kojem se mjuzikl pamti. Većina njih zaživi kao evergreen pjesma, naprimjer „Don't cry for me Argentina" iz filma "Evita".

Zlatno razdoblje mjuzikla je bilo od 1920. do 1960., koje se naziva doba umjetničke zrelosti mjuzikla. Tada naime dolazi do čvršće povezanosti pjesme i plesa sa pričom, a zapleti su uvjerljiviji. U ovom razdoblju skladaju neki od najpoznatijih skladatelja, kao što su: Jerome Kirin ("Show Boat"), Leonard Bernstein ("West Side Story"), Richard Rodgers ("Oklahoma") I drugi.

Nakon 1960. godine mjuzikl je i dalje privlačan i publici i skladateljima. Većina ih piše starim načinom, ali nastaje i nekoliko mjuzikla pod utjecajem rocka: "Jesus Christ Superstar" 1970. i "Kosa" 1967. godine. Najznačajniji skladatelj druge polovine dvadesetog stoljeća je bio Andrew Lloyd Webber, čiji su najpoznatiji mjuzikli: "Mačke", "Fantom u operi" i "Evita".

2.1.1. Razvoj mjuzikla u Hrvatskoj

U Hrvatskoj su se za vrijeme mjuzikla razvijale isključivo operete. Najpoznatiji skladatelj opereta u Hrvatskoj bio je Ivo Tijardović, sa svojim operetama "Splitski akvarel" i "Mala Floramye". Mjuzikl se populizira tek šezdesetih godina dvadesetog stoljeća, najprije američkim mjuziklima, a zatim i hrvatskim. Najpoznatiji hrvatski mjuzikli su "Jalta, jalta" Alfija Kabilja i "Dundo Maroje" Đele Jusića. Nekoliko godina kasnije nastaju hrvatske rock opere "Gubec Beg" i "Grička vještica" Ivice Krajača, Karla Metikoša i Miljenka Prohaske. Redateljski otac operete, pa nakon toga i mjuzikla u Hrvatskoj svakako je Vlado Štefančić, nizom uspješnica od "Zemlja smješka", Kneginje Čardaša", "Gubec beg", "Jadnici", "Tko pjeva zlo ne misli", "Guslač na krovu", "Noć u Veneciji", pa preko novijih produkcija mjuzikla: "Jesus Christ Superstar" i "Kosa". Od 2004. godine redateljsko prijestolje preuzima Dora Ruždjak Podolski novom, izvanrednom energijom: "Chicago", "Aida" – Tima Ricea te "Ljepotica I zvijer".[1]

2.2. Mjuzikl „Fantom u operi"

Slika 1Plakat za film

[1] https://hr.wikipedia.org/wiki/Mjuzikl

„Fantom u operi“ je mjuzikl iz 2004. godine snimljen po uzoru na mjuzikl istog imena, scenarista Andrewa Lloyda Webbera iz 1986. godine. Produciran je i dopisan od Lloyd Webbera, a režija je u aranžmanu Joela Schumachera. Glavni glumci su Gerrard Butler kao Fantom (Eric), Emmy Rossum kao Christine te Patrick Wilson kao Raoul.

Početak filma smješten je u 1919. godini kada opera Populare objavi javnu aukciju da bi rasčistila kazališne svodove. Raoul kupuje glazbenu kutiju u obliku majmuna sa tužnim očima. Voditelj aukcije tada pokazuje uništeni raskošni luster objašnjavajući kako je jednom imao veliku ulogu u čudnim aferama Fantoma u operi. Kako su ga upalili tako je publika polako prebačena u radnju u 1870. godini na vježbu za veliku operu Hannibal. Kada glavna sopranistica Carlotta počinje pjevati, scena iza nje se ruši te svi spominju duha opere za kojeg se vjerovalo da je živio u katakombama ispod kazališta. Carlotta odbija pjevati i izlazi iz kazališta i na njeno mjesto dolazi Christine. Kasnije iste večeri Christine govori Meg da joj u pjevanju pomaže misteriozni učitelj kojeg zove anđeo glazbe. Istu tajnu povjerava Raoulu koji ju ismijava. Nakon toga Fantom zaključava Christine u garderobu, prikazuje joj se u ogledalo, hipnotizira je i vodi je u podzemlje. Fantom joj izjavljuje ljubav. Ona pokušava skinuti njegovu masku što prelazi u borbu jer je vidjela njegovu deformaciju. Žaleći ga, Christine mu vraća masku, a on je vraća u kazalište.

Christine se susreće sa Raoulom i otkriva mu što se desilo sa Fantomom. Raoul joj priznaje ljubav i nudi vječnu zaštitu, ljubi je, a Christine mu uzvraća poljubac. Fantom to gleda i srce mu je slomljeno. Nakon toga njegov bijes prema Raoulu sve više raste.

Tri mjeseca kasnije ples pod maskama se odvija. Christine nosi novi zaručnički prsten od Raoula. Fantom prekida događaj obučen kao crvena smrt. Donosi svoju kompoziciju i naređuje da se svira. Raoul odlazi iz prostorije, a Christine prilazi Fantomu. Vidjevši Christinin prsten bježi u rupu u podu. Raoul ga pokušava sljediti, ali nailazi na Madame Giry koja mu govori o Fantomovoj prošlosti. Imao je teško djetinjstvo. Zbog svoje deformacije tata ga je tukao pred svma, a ona mu je pomogla da pobjegne i da se sakrije. Od tada živi ispod kazališta. Christine priznaje Raoulu da se boji Fantoma i da misli da je nikada neće ostaviti na miru. Raoul dolazi do ideje da bi ga se moglo privući njegovom vlastitom operom. Fantom je poskrivečki zamijenio glavnu ulogu kako bi

ponovno osvojio Christine. Na sceni otkriva svoju deformaciju i bježi sa Christine ispod kazališta. Madame Giry pokauje Raoulu gdje ih treba tražiti. Christine pokušava objasniti Fantomu da ga se ne boji zbog njegove ružnoće već njegove agresije. U to upada Raoul, Fantom ga uhvati i veže te prijeti da će ga ubiti ako se Christine ne uda za njega. Christine ga ljubi kako bi mu pokazala da nije sam na svijetu. Fantom se smekša i pušta ih da pobjegnu. Christine mu prilazi i poklanja mu dijamantni prsten kao sjećanje na nju. Christine i Raoul odlaze, a Fantom razbija sva ogledala u podzemlju kazališta. Bježi sa svojom glazbenom kutijom taman prije dolaska policije.

Vraćajući se nazad u 1919. vidno stariji Raoul dolazi do Christineinog groba i polaže glazbenu kutiju kraj gorbnog spomenika. Tamo ugleda crvenu ružu sa crnom trakom, pored Christinina zaručničkog prstena, što pokazuje da je Fantom živ i dalje voli Christine.

2.3. Karakterizacija likova

2.3.1. Erik (Fantom)

Erik, poznatiji kao Fantom u operi, glavni je ali tragičan lik u filmu. Označava ga njegova fizička deformacija i može biti interpretiran ili kao tragični heroj ili tragični zlikovac. Erik se zaljubljuje u Christine, a svoje osjećaje izražava na krivi način, često i katastrofalan, kao što je sabotiranje performansa te zarobljivanje Raoula. Djetinjast je i ostavlja dojam da želi sve na svoj način.

Slika 2 Eric, Fantom

2.3.2. Christine Daae

Christine je glavna ženska protagonistica u filmu. Porijeklom je iz Švedske. Majka joj je umrla dok je bila vrlo mala, a otac, s kojim je Christine imala jako blizak odnos, umro je nakoliko godina kasnije. Od oca je nasljedila strast prema glazbi, koji joj je također pričao priče o anđelu glazbe. Kada Christine pomisli da je upravo Erik anđeo glazbe, on njome manipulira i stoga je u mogućnosti steći njezino povjerenje. Christine gaji osjećaje prema Eriku, kao i prema Raoulu, a Erikova ljubomora prema Raoulu glavni je izvor sukoba tijekom filma.

Slika 3 Christine Daae

2.3.3. Raoul de Chagny

Raoul je vikont (europska plemićka titula) Changyja te Christinin prijatelj iz djetinjstva. Kada se susretnu godinama kasnije, nakon što Raoul pogleda Christinin nastup u operi, zaljubljuju se i planiraju pobjeći. Međutim, Erik, koji također voli Christine, postaje ljubomoran na Raoula. Sukob se javlja dok se njih dvojica natječu za nju, unatoč tome što su Erikovi osjećaji bili neuzvraćeni. Brzoplet je i nestrpljiv i često govori bez razmišljanja o odnosima koje je stvorio, pogotovo sa bratom Philippom i Christinom.

Slika 4 Raoul de Chagny

2.3.4. Philippe de Chagny

Philippe je Raoulov stariji brat. Kako su im roditelji umrli, Philippe postaje vlasnik obiteljskog posjeda i bogatstva, te brine za Raoula. Protivi se vezi Raoula i Christine te zbog toga oni taje svoje zaruke.

Slika 5 Philippe de Chagny

2.3.5. Madame Giry (Mme. Giry)

Madame Giry je čuvarica Opere. Odana je Eriku, te mu pokazuje svoju naklonost jer je ujeerena da će on pomoći da njezina kćer uspije. U jednom trenutku otpuštena je od strane voditelja opere, ali ponovno stječe poziciju nakon Erikove intervencije.

Slika 6 Madame Giry

2.3.6. Meg Giry

Meg je kćer Madame Giry. Također je i Christinina prijateljica, ali pomaže svojoj majci u obavljanju Erikovih zadataka.

Slika 7 Meg Giry

2.3.7. Carlotta

Carlotta je razmažena i uobražena španjolska primadona čiju izvedbu sabotira Erik. Također, na Erikov zahtjev, Carlotta je smijenjena, te na njezinu poziciju dolazi Christine.

Slika 8 Carlotta

2.3.8. M. Firmin Richard i M. Armand Moncharmin

M. Armand Moncharmin and M. Firmin Richard su novi voditelji Opere. Kada im njihovi predhodnici pokušaju objasniti uvjete koje je postavio Erik (da dobije mjesečnu plaću od 20.000 franaka i da je prostorija 5 rezervirana samo za njega) oni se rugaju i smiju na njegov račun. Ne uzimaju za ozbiljno njegova upozorenja, te umjesto toga odluče da jednu noć zamijene gđu. Giry s Richardovim čuvarom kao čuvarom prostorije pet. Erik kosristi šuplje zidove (nepoznate za njih) iz prostorije da bi ih uplašio puštajući svoj glas, spušta luster na mnštvo ljudi i ubija Richardovog čuvara. Zastrašuje ih te naposljetku oni prihvate njegove zahtjeve.

Slika 9 M. Firmin Richard i M. Armand Moncharmin

2.4. O kostimografkinji

Slika 10 Alexanda Byrne

Alexandra Byrne britanska je kostimografkinja rođena 1962. Karijeru je fokusirala na kostime za povijesne drame kao što su „Persuasion“ (1995.), „Hamlet“ (1996.), „Elizabeth“ (1998.), „Mandolina kapetana Corelija“ (2001.), „U potrazi za nedođijom“ (2004.), „Fantom u operi“ (2004.) i mnoge druge. Četiri puta bila je nominirana za nagradu Oscar, a osvojila ga je 2007. godine za film „Elizabeth: Zlatno doba.“

Odrasla je pod velikim umjetničkim utjecajem u gradu Statford-on-Avon, u kojem je smješten britanski kazališni ansambl pod imenom Royal Shakespeare Company. Radi se o ansamblu koji izvodi djela Shakespeareove epohe i suvremenih autora, a članovi su najistaknutiji britanski glumci i redatelji. Jedan takav također se nalazi i u Londonu. Uvijek je govorila da je karijera u kazalištu bila sudbina i da je započela studij arhitekture sa namjerom da dizajnira gledalište u kazalištu. Opredijelila se za dizajn kostimografije tijekom studija kazališnog dizajna unutar engleske nacionale opere. Radila je nekoliko godina u kostimografiji i scenografiji. Osvojila je nominaciju za nagradu Tommy za najbolju scenografiju. Usprkos njenom uspjehu, nije bila sigurna želi li se fokusirati na scenografiju ili kostimografiju, ali nakon angažmana na BBC-jevim serijama o

Shakespearu, shvatila je da se želi baviti kostimografijom. 1993. nominirana je za British Academy Television Award za TV seriju „The Buddha of Suburba“

Njen prvi samostalni susret sa kostimografijom drame bio je kada je dobila angažman da dizajnira kostime za BBC-jevev film Persuasion 1995.

Od 2011. radi kao kotimografkinja na filmovima Marvelove produkcije kao što su: „Thor“ (2011.), „Osvetnici“ (2012.), „Čuvari galaksije“ (2014.), „Osvetnici 2: Vladavina Ultrona“(2015.).[2]

2.5. Analiza kostima iz filma

Fantom u operi je raskošan prikaz tadašnjega svijeta, ispitivanje prirode kao fasade; nerealnost pozornice, skriveni fantom iz naslova i dvojnost kostima untar kostima (većina odjeće na ekranu je dizajnirana kao kostimi za upotrebu u predstavama prema pripovijesti). Kostimografkinja Alexandra Byrne koristi simbličnu paletu boja i silueta da bi oživjela taj naglašeni svijet.

Film nas prvo uvodi u svijet opere Populaire 1870. sa probom kostima za Hannibala. Zanimljivo je primjetiti da ne nose svi cijele kostim – korzeti i pelerine odvlače pozornost prema središtu preformansa. Junjakinja Christine je obučena identično kao i sve ostale plesačice, krem zlatni top, rezan ispod prsa sa vrlo bogato ukrašenim zlatnoplavim ovratnikom, bogata traka oko struka sa dva reda crvenih nabora na leđima i prozirno zlatnom suknjom sa rasporcima.

[2] https://upclosed.com/people/alexandra-byrne/

Slika 11 Iz filma, Christine u kostimu plesačice

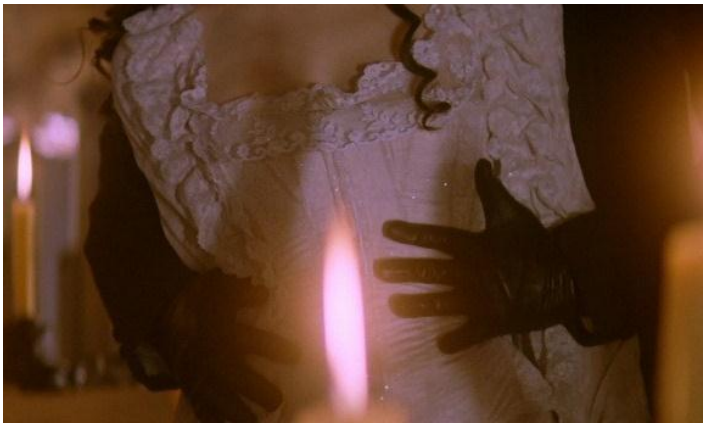
Njena djelomična razgolićenost predstavlja njenu ranjivost. Međutim ubrzo nakon toga, Christine je transformirana u obožavani sopran – i njen kostim je u skladu s tim. Bijela haljina punog kuga, duboki V izrez, tik preko ramena i kratki puf rukavi.

Slika 12 Iz filma, Christine u bijeloj haljini

Promjena kostima je sinonim za promjenu njenog statusa. Iako manje razgolićena, pažnja prema njoj je naglašena; ona postaje veći objekt pažnje – sada Raoul, njena simpatija iz djetinjstva napokon prepoznaje tko je ona. Bijela boja njene haljine postavlja temelje za paletu boja koja prati lik kroz cijeli film. Njezini mogući ljubavnici gledaju njen

preformans. Odjeća oba muškarca ima naglasak na bijelo – Raoulova kravata, košulja i pojas i maska fantoma. Bijela čipka na Christine prikazuje njenu ranjivost prema snažnom kontrastu s njegovom crnom kožnom rukavicom. Takvi kontrasti provlače se kroz cijeli film. Prikazuju Christininu seksualnost kroz blago naziranje donjeg veša kroz njen korzet.

Slika 13 Iz filma, Fanomove ruke na Christininom struku

Kada vidimo odjeću Fantoma prvi put očito je da nije cijela crna. Njegov dugački plašt je obrubljen bijelom bojom, kravata je tamnosmeđa, a njegov prsluk je u smeđoj svili sa cvjetnim uzorkom. Tu ponovno vidimo dramatičan kontrast prikazan nijansama.

Slika 14 Iz filma, Fantom i Christine

Bogate i snažne boje također ostavljaju snžan utisak u garderobi Carlotte. Njezin lik ima osobnost koju je nemoguće ignorirati, ujedno je zahtjevna i nesigurna. Spektar boja uključuje zlatnu, kraljevsko plavu, žarko crvenu, bogatu ljubičastu, rozu i crnu.

Slika 15 Iz filma, bal

Ključna scena u filmu je ples pod maskama. Maskirani plesači su odjeveni uglavnom u crnu, bijelu, zlatnu i srebrnu. Raoul nosi tamnoplavu vojničku uniformu sa zlatnim vezom i visokim ruskim ovratnikom, te odgovarajućom jaknom preko jednog ramena. Christine nosi blijedo rozu haljinu punog kuga i bijele rukavice, koja ju prikazuje kao princezu iz bajke. Kosa joj je bogato skupljena prema leđima, ukrašena sitnim kristalima i velikim cvjetom identične boje kao i haljina.

Slika 16 Iz filma, Raoul i Christine

Fantom se ističe u crvenom sakou sa zlatnim vezom, hlače i plašt povezani nježnim bojama, crne rukavice i bijela maska koja otkriva više njegova lica.

Slika 17 Iz filma, Fantom

Crvena, bijela i crna boja korištene su u sceni groblja. Prikazan je još jedan kontrast boja, crvene krvi na bijeloj majici. Plesači su odjeveni u crveno-crnim tonovima, dok Christine nosi haljinu sa bijelim čipkanim rukavima koji joj otkrivaju ramena, crni korzet ispod grudi i zlatni paučinasti šal kao suknju. Fantom u ovoj sceni nosi crnu masku i ne nosi rukavice. Gole ruke koje drži oko njenog struka obućenog u crni korzet podsjeća na kontrast od prije, ali u obrnutim ulogama.

Slika 18 Iz filma, Fantom i Christine

Nakon što Fantom otme Christine odijeva ju u čisto bijelu vjenčanu haljinu. Da bi spasio Christine, Raoul trči stepenicama, te skida sako i prsluk radi veće pokretljivosti. Odjeća mu postaje mokra, te se stvara minimalna razlika kada usporedimo njega i Fantoma. Christine ulazi u vodu kako bi spasila Raoula, a njezina bogata haljina se preljeva po vodi oko nje, dramatnična silueta označava njezin utjecaj kao središnje točke.

Sama silueta i kretnja tkanine kroz film govori priču sama za sebe, kao što je očito prikazano u samoj operi. Veličina i oblik odjeće samih likova međusobno komunicira na posebnoj razini kao i upotreba pomno odabranih boja.

2.6. Stil odijevanja 1880-ih godina

Kako su 1860-te prolazile, slom krinoline nagovještavao je kratkotrajnu modu inspiriranu tzv. *empire* stilom s kraja 18. i početka 19. stoljeća. Takva haljina imala je gornji dio nešto višeg struka, te suknju ravnu s prednje, a bogato ukrašenu i široku sa stražnje strane, takav stil nije potrajao unatoč preferiranju od strane carice Eugenie. Iako je popularizirala krinolinu na dvoru, navodno je i poticala njenu propast u korist stila koji odiše dobom prvog carstva, u modi je to početak 19. stoljeća. Ali moderne žene osjetile su nedostatak krinoline i ubrzo je zamijenile za sličan stil zvan *krinolette* ili *bustle*. Suknje postaju skupljene i drapirane na stražnjem dijelu kopirajući *polonaise* stil iz druge polovine 18. stoljeća. Do 1870. ovaj stil se odrazio i na siluetu.

Slika 19 Primjer odijevanja 1880-ih godina

Doba imperija je znatno utjecalo na modu kasnih 1860-ih i 1870-ih. U kontrast imperiju u modi 1870-ih se očituje i utjecaj 18. stoljeća, posebno njegove druge polovine.

Utjecaj 18. stoljeća izrodio je Louis XV. stilom cipela, Pompadour frizurom i haljinama u stilu Marie Antoinette. Nakon pada empire stila, oko 1872., 18. stoljeće je vladalo modom 1870-ih i 1880-ih. No, nedvojbeno je najveći utjecaj na modu ovog vremena imao miljenik carice Eugenie, Charles Frederick Worth - otac visoke mode. Modno osviještene žene diljem svijeta pohrlile su u Pariz po njegove jedinstvene kreacije. Worth je bio prvi kreator odjeće kojeg su prepoznali ne samo kao krojača već i kao dizajnera. Od ovog trenutka moda se premjestila na tempo koji je zahtijevao znatan trošak da bi žena održala korak s njom. Posljednja četvrtina 19. stoljeća svjedoči o znatnom porastu konzumerizma i porastu onih koji su mogli uživati u potrošnji, moda je postala fenomen u kojemu nisu sudjelovali samo dizajneri.

Jedna od važnijih značajki mode 1870-ih je bustle koji je formirao oblik suknje. 1870-te bile su prvo razdoblje bustlea. Mnogi bustlei ranih 1870-ih izgledaju kao krinoline, ali nešto promijenjenog oblika. 1869. suknjama se sa stražnje strane počinje dodavati nešto poput jastučića jer je to držalo modernu siluetu. Takvi jastučići ili razni dodaci od željeza i krute tkanine zovu se bustle. U 1870-ima bustle je potpuno zamijenio krinolinu. Usmjerenost na "stražnji dio" smatrana je provokativnom, a suknje su imale i previše naglašenu pozadinu, a to do tada nije bilo cijenjeno u Viktorijanskoj modi. Krajem 1870-ih suknje postaju uže i s vrlo dugačkim šlepom.

Gornji dio haljine mogao je biti malo višeg struka kao u 1860-ima, a izrez postaje okrugao i ukrašen s volanima od čipke. Također linija ramena se vraća u normalu. Naime, od 1840-ih postaje popularno da ramena budu pomalo spuštena i oblikovana prema dolje, ali od 1870-ih vraćaju se na svoj stvarni položaj. Rukavi su većinom bili uski, pagoda rukavi pomalo izlaze iz mode te se formiraju u rukave dužine do lakta sa pregršt čipke. Bilo je to više od prizvuka mode 18. stoljeća, u okruglim izrezima i rukavima do lakta s obilje čipke.

Suknja je imala oblik kao nikad dotad, a draperija i raskoš postaju njena značajka. Prednji dio suknje bio je praktički plošan i otkrivao je bogato ukrašenu podsuknju, dok je stražnji dio bio ispupčen te bogato i složeno, ali stilski ukrašen volanima, mašnama, čipkom i draperijom koja se u određenim intervalima podizala te oblikovala po želji. Suknje, pa čak i one svakodnevne imale su povlaku.

Drugi popularan oblik haljine bio je Polonaise (poloneza), po stilu haljine iz 1780-

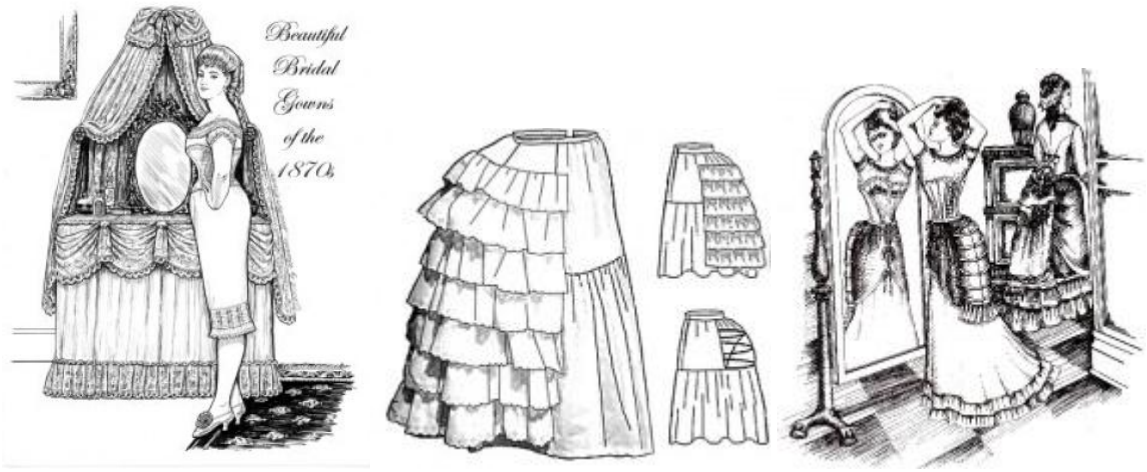
ih. Gornji dio haljine u polonaise stilu bio je isti kao i kod običnih haljina, ali je suknja bila podignuta gore pomoću vrpci. Ispod je nošena dekorativna podsuknja s povlakom ili bez, jednako raskošna kao i suknja. Jedan oblik polonaisa iz 1870-ih bila je Dolly Varden haljina. Ona se sastojala od pamučne suknje s uzorkom cvjetića, jednostavne podsuknje u nekoj vedroj boji, slamnatog šešira i visoke, Pompadour frizure. To je bio šarmantan, djevojački kostim u stilu 18. stoljeća koji su voljele i obične žene, ponajviše Engleskinje. Kostimi koji su nosile bogate dame bili su više zreliji, sofisticiraniji i definitivno u Pariškom stilu.

Gornji dio haljine bio je kratak i visokog struka, ali se uskoro počeo produživati. Do 1876. gornji dio haljine postaje i nešto duži od prirodne razine struka, seže do kukova i s prednje strane je šiljast. Takav oblik gornjeg dijela haljine zove se *cuirasse* i podsjeća na oblik pješčanog sata, a to je i željeno. Od tada izrezi postaju obični okrugli bez ukrasa od čipke, visoki ili u V-obliku. Takvo oblikovanje tijela pokazivalo je kukove, što se zadnji put vidjelo početkom 19. stoljeća te je smatrano erotičnim za to razdoblje. Gornji dio haljine u cuirasse stilu te uska suknja s povlakom dala je elegantniji obris nego prije. No ljubav prema teškoj draperija s početka dekade ostala je te će karakterizirati i sljedeće desetljeće. Ovakvi kostimi bili su sofisticirani, elegantni, ali i vrlo restriktivni.

Haljine su imale povlake, no 1878. godine ponovo su uvedene suknje dužine do gležnja, te s njima povlake nestaju. Takva silueta djelovala je stupoliko, a ona će karakterizirati i prvu polovinu 1880-ih. Suknje toga stila bile su ukrašavane horizontalnim trakama, vrpcama i volanima. Saten je bila omiljena tkanina za takve haljine jer je imala sjajnu teksturu. U periodu od 1860. do 1885. boje su općenito bile delikatne, bijela, plava, siva, lila, ružičasta i svijetlo smeđa s tamnijim obrubima. Haljine u dvije boje ili dvije različite tkanine bila je uobičajena. Zelena, boja lavande, zlatno žuta, plavoljubičasta, smeđa i crvena počinju biti popularne 1870.-1871. godine.

2.6.1. Donje rublje

Donje rublje 1870-ih sastojalo se od košuljca kratkih rukava, korzeta, prekrivala korzeta, platnenih gaća, podsuknje i bustlea, koji je držao suknju u željenom obliku.

Slika 20 Primjer donjeg rublja 1880ih godina

2.6.2. Frizure i šeširi

Tijekom 1870-ih frizure su se dosta promijenile od svih prijašnjih razdoblja te svoj uzor nalaze u Pompadour frizurama 18. stoljeća. Kosi na stražnjem dijelu glave bilo je dopušteno da pada preko vrata i leđa u nježnim, dugim kovrčama koje su davale lijep i prirodan izgled. S prednje strane je kosa bila nakovrčana, lagano podignuta i oblikovana u Pompadour. Kosa je mogla biti oblikovana u sitne kovče ili u nježne lokne. Cijela frizura bila je ukrašena cvijećem, vrpcama, draguljima i mašnicama, ali sve u mjeri.

Slika 21 Primjeri frizura 1880ih godina

Zbog naglaska na bogatim i složenim frizurama koje nas podsjećju na slavno doba rokokoa, šeširići postaju manji, ali ne i jednostavniji. Obično su napravljeni od satena ili brokata te stilski ukrašeni cvijećem, vrpcama i rjeđe perjem.

Slika 22 Primjeri šešira iz 1880ih godina

2.6.3. Nakit

Nakit 1870-ih bio je pod utjecajem Arts and Craftsa, poglavito engleskog pokreta u primijenjenoj umjetnosti. To je bila reakcija protiv masovne proizvodnje, industrijske revolucije i bezvrijednih stvari. Istaknuti predstavnici ovog pokreta, William Morris i John Ruskin gledali su na strojeve, kao korijenje svega zla, a nasuprot tome idealizirali su srednjevjekovno obrtništvo kao vrhunac humanog pristupa radu i njegovom produktu - umjetnički oblikovanom predmetu svakodnevne uporabe. Pokret Arts and Crafts, želio je povratak kvalitetnog obrtničkog ručnog rada i njegove sposobnosti da napravi lijepe, solidne i jednostavne predmete svakodnevne uporabe. Oni su promovirali jednostavne dizajne bazirane na cvijeću i Keltskim motivima.
Glatko i jednostavno izreznano drago kamenje davalo je nakitu srednjovjekovni, jednostavniji i nježniji osjećaj. Ovaj pokret je nakraju prerastao u Art Nouvea pokret.

Slika 23 Nakit iz 1880ih godina

2.6.4. Cipele

Cipele 1870.ih imale su prepoznatljivu Louis XV. petu. Cipele za šetnju: nošene su s izvezenim čarapama. Cipele su s prednje strane imaju šest remenčića za kopčanje, a na vrhu cipele je mašna.

Slika 24 Cipele za šetnju

Cipele za vožnju kočijom, napravljene od kože i prošivenog satena.

Slika 25 Cipele za vožnju kočijom

Kućne papuče: dokazale su se praktičnima tijekom bolesti, ili za jutarnji odlazak do toaleta i natrag. Napravljene su od sivog platna i protkane plavim i crnim nitima. Prednji dio je ukrašen vrpcom i mašnom.[3]

[3] http://blog.dnevnik.hr/modnizamorac/2012/10/1631146004/moda-1870ih-polonaise-preporod.html

Slika 26 Kućne papuče

2.7. Moda 1980-ih godina

2.7.1. Ekonomija u modi

U ekonomskom smislu osamdesete su početak kraja mode kakva je postojala kroz dvadeseto stoljeće. Velike Couturierske kuće bile su na izdisaju, visoka moda više nije bila isplativa te je polako ali sigurno počela gubiti svoje mjesto perjanice modne industrije koja diktira što će se nositi. Davno su prošla vremena kada su Chanel, Dior ili Saint Laurent svojim couture kolekcijama stvarali trendove koji su obilježavali čitava desetljeća. Osamdesete su bile kolijevka globalizacije kakvu danas poznajemo, koja je nemilosrdno pregazila stari ustroj samostalnih modnih kuća sa svojim suverenim vladarima okrenula modu naglavačke pojavom prvih super-konglomerata.

1987. spajanjem Moet Hennessy-a (proizvođača luksuznih alkoholnih pića) s modnom kućom Louis Vuitton iz korijena se mijenja način na koji se moda percipira na financijskom tržištu. Modne kuće postaju atraktivne mete akvizicija velikih korporacija a dizajneri prestaju biti vlasnici svojih brandova. Profit počinje diktirati trendove, a kreativne slobode postaju preriskantne. Svatko postaje zamjenjiv. Novac je u osamdesetima stavljen u prvi plan i tamo se do danas i održao.

I baš kao što je pret-a-porter svojom pojavom u 60-im zadao težak udarac *couturu*, postavši dominantnim izvorom prihoda za dizajnerske kuće, tako u osamdesetim u prvi plan dolaze tzv. Diffusion linije - brandirana odjeća za robne kuće. Isprva sramežljivo, bez puno marketinške pompe i očekivanja do početka devedesetih prodaja tih jeftinijih linija višestruko premašuje zaradu postignutu ostalom proizvodnjom odjeće. No kako i ne bi, obični bijeli t-shirtovi sa logom branda mogli su se prodati za cijenu do 100 puta veću od

troškova izrade, a tržište za takve low end dizajnerske proizvode bilo je daleko veće, zahvaljujući medijima i naglasku koji se počeo stavljati na brendiranje u osamdesetima. Koga nosite postaje važnije od onoga što nosite.

Sami dizajneri više nemaju luksuz biti tihi stvaraoci iz sjene, samozatajnost se u 80-ima ne prodaje dobro, bitno je postati medijski miljenik i stvoriti javnu osobnost koja će biti dovoljno zanimljiva da bi osvojila medije. Pioniri tog novog modnog poretka bili su Amerikanci, i dok su europski dizajneri još neko vrijeme sa oklijevanjem izlazili iz okvira branda i odjeće koju stvaraju amerikanci poput Calvina Kleina i Donne Karan promovirali su svoj brand kroz vlastiti lifestyle i zapravo sa svakim komadom odjeće prodavali idealiziranu sliku vlastitog života.[4]

2.7.2. Moda

Osamdesete su donijele mnoštvo novih dizajnerskih imena na pomalo ustajalu modnu scenu s kraja sedamdesetih. Velike couturierske kuće izgubile su svoj kreativni zamah, uglavnom ziheraški reciklirajući već predstavljene siluete i ideje što je otvorilo neviđen prostor za nova do tada marginalna ili mlada imena u modi. London se nastavlja afirmirati kao izvorište novih, avangardnih te subkulturalnih trendova, dok New York postaje modna financijska meka zahvaljujući mass market modi koju plasira izrazito uspješna generacija američkih dizajnera. Milano se ustaljuje kao glavna destinacija za Pret-a-porter, a Pariz je i dalje srce modnog svijeta, ponajviše zahvaljujući tradiciji visoke mode, no taj primat mu malo pomalo sve više izmiče prema kraju desetljeća.

Svaka od tih modnih prijestolnica u osamdesetim je imala pozamašnu galeriju modnih kuća od kojih treba izdvojiti najznačajnije.[5]

[4] Joanne B. (Editor-in-Cheif) Eicher, Gillian (Editor) Vogelsang-Eastwood. Berg Encyclopedia of World Dress and Fashion, Berg Publishiers, 2010.
[5] Icons of fashion, The 20th Century, Prestel Verlang, New York, 2006.

2.7.2.1. London

Viviane Westwood - "baka" punka, sa svojim partnerom Malcolmom Mclarenom zaslužna je za oblikovanje i plasiranje mnogih subkulturalnih trendova u mainstream modu, pretvarajući stil u stav, glazbu u oblike i boje, te bunt čitave jedne generacije u uniformu koju je ista mogla i nositi.[6]

Slika 27 Viviane Westwood

Slika 28 Katherine Hamnett

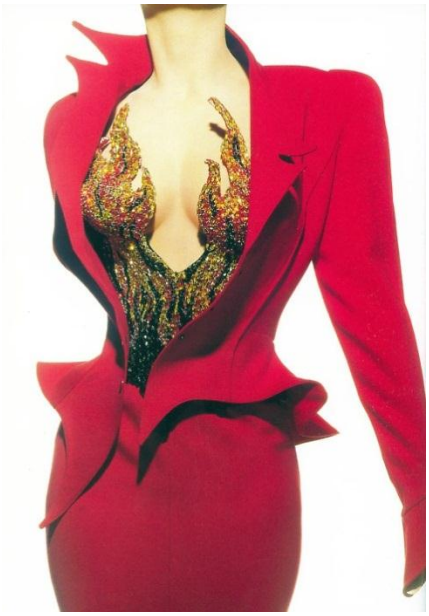
Katherine Hamnett - iako su većina dizajnera na ovoj listi couturieri ili osnivači velikih brandova koji su promijenili modni svijet u osamdesetima, rad Katherine Hamnett je na neki način personifikacija samog tog vremena. Ono zbog čega je zapamćena i toliko bitna je dizajn oversized T-shirtova u žarkim bojama sa velikim, vrlo često politički ili ideološki obojanim, sloganima u tiskanim slovima. Iako je danas takav komad odjeće sasvim uobičajen, početkom osamdesetih on je predstavljao pravu revoluciju, postavši

[6]. Tim Blanks, Business of Fashion, "A Punk's Pain", 2017.

instantnim hitom (kojeg su promovirali mnogi glazbenici u svojim spotovima) te je do danas kopiran nebrojeno puta u bezbroj varijacija.[7]

2.7.2.2. Pariz

Thierry Mugler - ovaj bivši plesač svoj modni brand u osamdesetim sagradio je na sloganu "sex sells", poznat po izrazito ženstvenim i naglašeno sexipilnim linijama, njegove "modne domine" bile su uvijek na rubu fetisha i koketiranja sa burleskom. Dramatičan i teatralan poput samih osamdesetih, Mugler je savršeno znao osluškivati bilo vremena pretvorivši pistu u teatar. Sam kraj desetljeća obilježila je njegova suradnja sa Georgom Michaelom na kultnom spotu za pjesmu *Too Funky*, u kojem najtraženiji supermodeli tog vremena predstavljaju svojevrstni best off njegovih kreacija.[8]

Slika 29 Thierry Mugler

Azzedine Alaia - novinari su Alaiu prozvali Kraljem pripijenosti i to s dobrim razlogom. Poznat po svojim izrazito golim siluetama u kojima se odjeća pripija uz tijelo

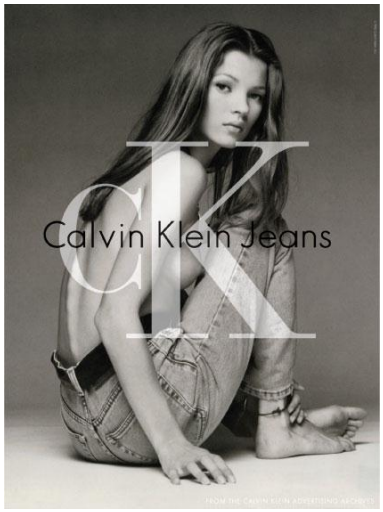
[7] Icons of fashion, The 20th Century, Prestel Verlang, New York, 2006.
[8] https://www.fragrancex.com/products/_bid_thierry--mugler-am-cid_perfume-am-lid_t__brand_history.html

poput druge kože, on prvi uvodi Lycru u mainstream odjeću u komadima koji su postali svojevrsni simbol osamdesetih poput tajica, bicki i rastezljivih mini suknji. Kroj postaje manje bitan, rastezljivost tkanine dolazi u prvi plan.[9]

Rei Kawakubo - modna vizionarka i osnivačica branda Commes de Garçons, koja je sa svojom fuzijom istoka i zapada otvorila vrata čitavom pokretu japanskih dizajnera koji su je slijedili u Pariz. Njezin rad je avangardan, propituje granice nosivosti i umjetnosti, tretirajući tijelo poput skulpture.[10]

2.7.2.3. New York

Calvin Klein - najpoznatiji predstavnik kulta ličnosti u suvremenom dizajnu, Calvin Klein gradi svoje modno carstvo u osamdesetim stavljajući modele ispred odjeće, a sebe ispred modela. Samopromocijom postaje omiljeni zlatni dečko američkog jet-seta i miljenikom tamošnjih medija, lansirajući i prodajući sve pod svojim imenom uspješnije od ijednog dizajnera do tada, od rublja do parfema – bitan je bio logo CK.[11]

Slika 30 Calvin Klein

[9] http://www.independent.co.uk/life-style/fashion/features/the-genius-of-azzedine-ala-a-fashions-contradictory-colossus-is-the-last-of-the-craftsmen-couturiers-10503952.html
[10] Tim Blanks, Business of Fashion, "A Punk's Pain", 2017.
[11] http://en.vogue.fr/vogue-hommes/fashion/diaporama/fashion-flashback-calvin-klein-campaigns-of-the-1980s-and-1990s/25690

Donna Karan - prateći sve veći iskorak žena u urbani poslovni svijet u prijašnjim desetljećima rezerviran samo za muškarce, Donna Karan lansira svoju liniju udobne poslovne odjeće pod krilaticom "dizajniram samo ono što bih sama željela nositi" i plasira je prvenstvo kroz lance velikih robnih kuća kao povoljniju varijantu poprilično skupom pret-a-porteru. Takav budget pristup odjeći koji težište stavlja na pristupačnost, a ne ekskluzivu postaje izrazito uspješan koncem osamdesetih i predstavlja preteću današnjim high street trgovinama. [12]

2.7.2.4. Milano

Giorgio Armani - u kakafoniji boja, uzoraka i prenaglašenih silueta koje čine osamdesete, Armanijev pročišćeni geometrijski still, isticao se kao pojam elegancije imućnijih, a njegov suptilni intelektualni pristup odjeći bio je u direktnom srazu sa estetikom TV serije *Dinastija* koju je diktirala tadašnja pop kultura. Nosilac talijanskog pret-a-portera, bio je prvi dizajner koji uspješno predstavlja linije i za žene i muškarce sa velikim komercijalnim uspjehom, vraćajući određenu dozu elitizma u modu koja se paradoksalno sve više okreće masama.[13]

Gianni Versace - svojevrsna protuteza Armanijevoj pročišćenoj eleganciji bio je razmetni, bogati i kićeni Versace. Njegov stil od samih početaka predstavljao je modu osamdesetih u najboljem i najgorem svjetlu. Mnoštvo zlatnih detalja, glomazni uzorci u žarkim bojama, naglašeni seksipil i otkrivanje daleko više kože od konzervativnijih sedamdesetih učinili su od Versacea svojevrsno ogledalo vremena, a njegove *bondage* haljine kultnim odjevnim predmetima.[14]

[12] https://waheedaharris.wordpress.com/2012/02/02/memories-of-the-80s-donna-karan/
[13] https://www.biography.com/people/giorgio-armani-9188652
[14] Jilly Hunt, Popular Culture: 1980-1999, Raintree. 2013.

Slika 31 Versace

2.7.3. Stilovi odijevanja inspirirani glazbom

Glazba je bila pokretač te katalizator brojnim modnim trendovima osamdesetih, od kojih su neki ostali subkulturalni dok su se drugi razvili u mainstream modne pravce, mjenjajući manje ili više svoje glazbeno izvorište. Kultne glazbene ikone istovremeno su bile i ključni stvaraoci modnih trendova, baš kao i mjesta koja su pohodili. Počevši još sredinom sedamdesetih, a kulminirajući početkom osamdesetih stilovi glazbenika poput Sex Pistolsa, Davida Bowie-a, Siouxie Sioux, Boya Georgea, Debbie Harry, Madonne ili pak klubova poput Studia 54 u New Yorku ili Blitza u Londonu definirali su čitave generacije, stvarajući do tada nezapamćenu diversifikaciju u odijevanju istih dobnih skupina. Pojavom MTV-a, klupska scena proširila se na mnogo širu publiku, a glazbenici su dobili platformu za dotad neviđeno vizualno predstavljanje. Video spotovi postaju poligonom za plasiranje individualnih stilova, te se trendovi u modi oslobađaju tiskanog formata koji su do tada bili dominantni i postaju puno dinamičniji i dostupniji široj publici.

Prateći tu novu, ubrzanu i sveprisutnu dinamiku, moda više nije bila samo sredstvo staleškog, etničkog ili dobnog afirmiranja, ona u osamdesetim prvenstveno postaje poligon za iznošenje osobnih stavova (kulminacija etabliranja mode kao sredstva bunta započeta

jos početkom stoljeća sa sufrazetkinjama, globalizirana u 60ima sa dijecom cvijeća te fokusirana kroz sedamdesete sa rođenjem punka) profiliranih kroz glazbene pravce.

Postati dio subkulturalnog "plemena", bila je nova norma za mlade u osamdesetim, a takvih, stilski vrlo specifičnih plemena, nije nedostajalo.[15]

2.3.2.1. Mainstream pop

Slika 32 Madonna

Iako se pop u osamdesetim definitivno nije mogao smatrati subkulturom, već je predstavljao normu, bio je i najveći inicijator stilskih promjena kroz čitavo desetljeće. Izvođači poput Madonne, Cindy Lauper, Michaela Jacksona, Banannarame, Whama i mnogih drugih u svakom svojem spotu promovirali su nove modne trendove koji su polako ali sigurno stvarali šarenu paletu mode koja je prožela čitav svijet. Od majica sa printom loga, power jakni, *modern gypsy* stila, predimenzioniranog nakita, neonskih boja i suludih uzoraka, glomaznog remenja te glomaznih ramena, od tajica do mokasina od nabranih gumica za kosu do stučni, svatko je na glazbenoj sceni imao nešto novo i svoje za dodati činivši osamdesete neponovljivim modnim iskustvom.[16]

[15] Colin Larkin, The Virgin Encyclopedia of 80s Music, Paperback, 2003.

[16] Johnny Black, Hugh Gregory, Andy Basire, Rock i pop kronologija, kako je glazba mijenjala svijet, Naklada Ulkis, 2006.

Slika 33 Cindy Lauper

Slika 34 Michael Jackson

2.3.2.2. Heavy Metal

Slika 35 Motorhead

Početkom osamdesetih specifičan izgled metalaca čine motorističke kožne jakne klasičnog kroja, traper jakne bez rukava sa ili bez amblema benda na leđima, uske izlizane traper hlače te visoke bijele tenisice, duga kosa i pregršt bedževa zaokružili su čitav izgled. Kako se desetljeće bližilo kraju takav stilski izričaj postajao je sve rezerviraniji za fanove alternativnijih rock pravaca poput *death metala* ili *trash metala*, dok je metal u mainstream glazbi postajao komercijaliziraniji *glam metal* ili *hair metal*, a modna retorika metalaca sve

sličnija općeprihvaćenim trendovima osamdesetih poput ogromnih natapiranih frizura i agresivnih neonskih boja i uzoraka. Izrazito jak make up te nakit stvaraju potpuno andorogini izgled kod oba spola.[17]

Slika 36 Iron Maiden

2.3.2.3. Punk

Stil koji datira još iz sedamdesetih u kojima su ga proslavili i na neki način formirali Vivian Westwood i njen tadašnji partner Malcolm Mclaren (u to vrijeme menager Sex Pistols-a). Poderane, iznošene uske traperice, metalni lanci, Dr. Martens čizme, jakne ili košulje ukrašene desecima ziherica te više od svega kosa obojana u žarke boje vrlo često oblikovana u irokeze ili šiljke bili su zaštitni znak punkera i u svojoj ublaženoj formi stil se održao i do danas. Punk je istovremeno najveća i najznačajnija modno/glazbena subkultura imajući utjecaj na većinu ostalih subkulturalnih pravaca. [18]

[17] Colin Larkin, The Virgin Encyclopedia of 80s Music, Paperback, 2003.

[18] Tim Blanks, Business of Fashion, "A Punk's Pain", 2017.

Slika 37 G.B.H.

2.3.2.4. Novi romantizam

Stil koji je pratio glazbu novog vala svoje korijene vuče iz čuvenih londonskih klubova Blitz i Gossips, te ikona poput Davida Bowieja, Adama Anta ili kasnije Boya Georga i na neki način je odgovor punku (zanimljivo je primijetiti da su roditelji *new romantic* stila takodjer bili Vivane Westwood i Malcolm Mclaren). Novi romantizam je stvoren da bi se distanciralo od stila koji je početkom 80-ih počeo dijeliti neke općenitosti sa agresivnijim neonazi/skinhead subkulturnim grupama, te svojevrsni bijeg od stvarnosti i siromaštva uzrokovanog recesijom i raširenim siromaštvom u Ujedinjenom Kraljevstvu na početku desetljeća. Stilizirani piratski look, sa bogatim košuljama punim volana, izvedenice redingota ili admiralskih jakni, veliki šeširi, detalji ciganskih nošnji i izrazito teatralan make up bili su svojevrsna okosnica samog stila, no njegove individualne interpretacije te nadogradnje su bile vrlo popularne. Možda najpoznatiji primjer new romantic stila u povjesti, vjenčanica je princeze Diane.[19]

[19] Bill Osgerby, Fashion and subculture: A History of Style, 2010.

Slika 38 Adam Ant

2.3.2.5. Rudeboys/Skinheads

Još jedna subkulturalna skupina koja korijene vuče iz britanske recesije s kraja sedamdesetih te popularizacije ska punka i punk rocka. Bili su skloni fizičkim ekscesima i čestim obračunima sa drugim skupinama. Odjevno su ih karakterizirale Dr. Martens čizme, polo majice (najčešće Fred Perry), obrijane glave ili male zalizane irokez frizure, uske traper hlače te klasične Harrington ili bomber jakne. Bandovi poput Madnessa, The Clasha ili UB40 bili su promotori *rude boy* stila.[20]

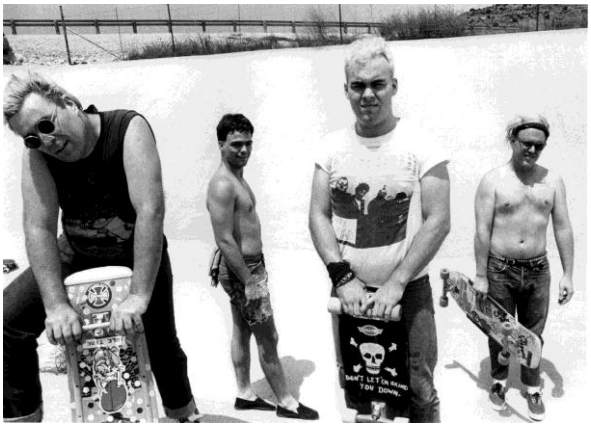

Slika 39 Madness

[20] Bill Osgerby, Fashion and subculture: A History of Style, 2010

2.3.2.6. Skaters

Sredinom osamdesetim skejterska subkultura dozivljava svoj vrhunac te se prelijeva u mainstream modu dodajući joj svoje prepoznatljive sportske elemente. Šilterice, široke majice bez rukava, baggy hlače, bijele sokne sa crtama te visoke tenisice. Big Boys i GFA glavni su predstavnici skate punk glazbene struje koja je oblikovala ovaj stil odijevanja.[21]

Slika 40 GFA

2.3.2.7. Darkers/Goth

Biti misteriozan, mračan, melankoličan i nadasve tragičan poput junaka iz romana Edgara Alana Poa okosnica je *goth* stila koji svoje korijene vuče s početka 80ih i prvih stiliziranih nastupa Siouxsie and The Banshees. Crni tuš, blijeda put, crna odjeća koja djeluje vrlo starinski, crni ruž za usne i lak za nokte, korzeti, crna čipka sve su to pažljivo suaglašeni kostimografski elementi poterbni za dovoljno teatralan nastup jednog gotha. U svojem korijenu goth kostim je zapravo izvedenica viktorijanske odjeće za korotu, modificirane punk detaljima.[22]

[21] Johnny Black, Hugh Gregory, Andy Basire, Rock i pop kronologija, kako je glazba mijenjala svijet, Naklada Ulkis, 2006.
[22] Bill Osgerby, Fashion and subculture: A History of Style, 2010.

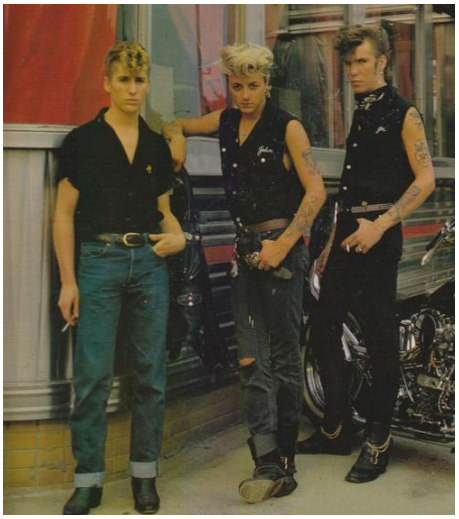

Slika 41 Siouxie and The Banshees

2.3.2.8. Rockabilly

Stil baziran na izgledu izvođača rockabilly glazbe, moderniziran u osamdesetim izvođačima poput Shakin Stevensa ili Stray Catsa te populariziran uspjehom filma *Briljantin*, uključivao je gotovo kostimografski vjerne replike frizura te odjeće sa početka 50ih godina. Retro kožne jakne ili vintage krojeni sakoi, havajske ili košulje uz leptir mašnu, briljantin u kosi, široke new look suknje i kratke vunene vestice te naravno nezaobilazne retro crno-bijele cipele. U nekim elementima rockabilly se preklapa s preppy stilom popularnim među imućnijom ivy legue mladeži iz SAD-a, no dok je preppy prisvajao vintage elemente koji su karakterizirali bogati životni stil iz 50-ih i 60-ih, rockabilly je daleko kostimografskiji i plesniji u svojoj izvedbi.[23]

[23] Bill Osgerby, Fashion and subculture: A History of Style, 2010.

Slika 42 Stray Cats

Čak i prvenstveno modni stilski trendovi, poput Armanijevog yuppie stila, vrlo brzo pronalaze svoje glazbene ikone u izvođačima poput Sade, Paula Younga ili grupe Police. Pročišćene linije, predimenzionirani opušteni krojevi, prirodni materijali i boje predstavljali su svojevrsnu uniformu mladih intelektualaca koji "prerastaju" bunt te se prilagođavaju prototipu uspješnosti osamdesetih. *Wallstreet chic* je modni pravac koji ne samo da će opstati do devedesetih već će u svom reduciranom izdanju dominirati i dijelom devedesetih prvenstveno kroz dizajn američkih kuća poput Calvina Kleina i Donne Karan ili pak europskog Helmuta Langa. [24]

[24]Icons of fashion, The 20th Century, Prestel Verlang, New York, 2006.

3. ANALIZA I SKICE KOSTIMA

3.1. Eric (Fantom)

3.1.1. Kostim 1.

Glavni kostim za Fantoma inspiriran je jaknom koju je Freddie Mercury po svojim skicama dao izraditi za turneju „Hot Space“ te ju je nosio na svojim koncertima. Jakna je u originalu izređena od mnoštvo satenskih strelica ušivanih na bazu jakne.

U rekonstrukciji jakne strelice su načinjene od reciklirane eko kože, te su našivene na bazu od pamučnog kepera. Ostatak kostima sadrži crnu pamučnu potkošulju, crne kožne hlače te crne kožne čizme do gležnja. Fantom na licu ima masku koja prati dizajn jakne.

Slika 43 Kostim za Fantoma 1.

3.1.2. Kostim 2.

Jon Bon Jovi i njegova majica inspiracija su za sljedeći kostim. Majica je od pamučnog materijala prljavo bijele boje, razderana u nepravilne oblike. Hlače su također od kože, ovaj puta u bordo-rozoj boji, na nogama su sive visoke cipele.

Slika 44 Kostim za Fantoma 2.

3.1.3. Kostim 3.

Uz osamdesete godine podrazumijeva se nošenje majica sa printovima bendova i raznim natpisima, stoga je i ovaj kostim sastavljen od jedne takve bijele majice kratkih rukava sa crvenim natpisom. Preko majice dolazi traper prsluk bez rukava, na kojem su kragna i džep ukrašeni srebrnim gliterima. U ovoj varijanti hlače su bež boje, a na nogama su smeđe kožne čizme do gležnja.

Slika 45 Kostim za Fabtoma 3.

3.2. Christine Daae

3.2.1. Kostim 1.

Prva scena u kojoj je primjećujemo, Christine se pojavljuje u kostimu plesačice, pa je tako inspiracija za ovu reinterpretaciju došla od kostima Davida Bowiea. Triko plave boje, na kojem je jedna nogavica kratka, a druga zatvara nogu uključujući i stopalo. Jedno rame je otkriveno, a drugi rukav je dužine do lakta, gdje su na krajevima ušivene trakice u boji vatre. Print vatre također se pojavljuje na prednjem gornjem dijelu, kao i na nogavici.

Slika 46 Kostim za Christine 1.

3.2.2. Kostim 2.

Haljina za Christine inspirirana je kostimom za nastupe pjevačice Tine Turner. Provokativni kožni korzet crvene boje ukrašen gliterima, sa tankim naramenicama i otkriveni trbuh kojeg jedva pokrivaju tanke trakice. Suknja je napravljena od crvenih resica koje na krajevima imaju crvene perle. Na nogama Christine nosi crvene kože samdale na platformu.

Slika 47 Kostim za Christine 2.

3.2.3. Kostim 3.

Jakna koju je Freddie Mercury nosio u spotu „Living on my on“ inspiracija je za ovaj Christinin kostim. Crna kožna jakna do struka na ramenima ima srebrne epolete s perjem, a na reverima srebrne glitere. Hlajina je klasičnog kroja tipičnog za osamdesete. Uska mini haljina sa srcolikim izrezom u ljubičastoj boji sa pemplumom u plavoj boji. Cipele su niske na punu petu olave boje.

Slika 48 Kostim za Christine 3.

3.3. Raoul de Chagny

3.3.1. Kostim 1.

Kostim za Raoula inspiriran je spotom grupe Queen za pjesmu „I was born to love you“. Jakna je napravljena od svijetloplave kože, ukrašena srebrnim nitnama na prednjem dijelu i ramenima. Materijal prati hlače, koje su prošivene na nogavicama. Na prednjem dijelu hlača napravljeno je lažno kopčanje velikim remenima. Ispod jakne Raoul ima tregere koji su također ukrašene nitnama.

Slika 49 Kostim za Raoula 1.

3.3.2. Kostim 2.

Inspiracija za kostim dolazi iz razdoblja novog romantizma Davida Bowiea. Crno odijelo sa velikom ruskom kragnom i frakom. Gornji dio sakoa, kao i frak i orukvice sa volanima ukrašeni su tamno srebrnim gliterima. Košulja je bijele boje, bogato nabrana u prednjem dijelu, oko vrata ima srebrni medaljon koje brži kragnu košulje. Cijelu kombinaciju prate remen i dva velika gumba koji su također ukrašeni gliterima.

Slika 50 Kostim za Raoula 2.

3.4. Meg Giry

Kostim za Meg Giry inspiracija je dvaju kostima Freddia Mercurya. Svijetlozeleni triko bez rukava sa V izrezom na koji je ušiven narančasti materijal sa gliterima u obliku velike munje. Preko trikoa je žuta koža jakna do struka sa ruskom kragnom i puno kopčanja sa prednje strane.

Slika 51 Kostim za Meg Giry

3.5. Madame Giry

Gornji dio haljine za Madame Giry inspiriran je kostimom Davida Bowiea. Siva haljina kraoja koji prati liniju tijela sa naglašenim ramenima i pemplumom. Ramena, kragna i pemplum ukrašeni su trakama u žutoj, narančastoj i zelenoj boji.

Slika 52 Kostim za Madame Giry

3.6. Carlotta

Haljina koju je Tina Turner često nosila na svojim koncertima, poznata pod nazivom *Iconic dress* inspiracija je za kostim Carlotte. Hlajina je napravljena od gliterastih zlatnih resica na tanke naramenice i sa V izrezom. Uz haljinu ide i perje u tamno rozoj boji te cipele na visoku pletformu u istoj boji.

Slika 53 Kostim za Carlottu

3.7. Philippe de Chagny

Adam Ant inspiracija je za kostim Raoulovog brata, Philippea. Pamučna *oversize* tunika u bež boji, raskopčana do prsa, lagano povezana u mašnu s volan orukvicama. Crne kože hlače koje ulaze u visoke smeđe kožne čizme. Oko struka su dva smeđa kožna remana sa velikim zlatnim kopčama.

Slika 54 Kostim za Philippea

3.8. M. Firmin Richard

Firmin nosi crnu kožnu jaknu na kojoj su reveri i džepovi obrubljeni crvenom kožnom trakom. Ispod jakne ima biljelu majicu dubljeg izreza. Hlače su crne kože, a na koljenu ima zavezanu crvenu maramu u stilu osamdesetih.

Slika 55 Kostim za Firmina

3.9. M. Armand Moncharmin

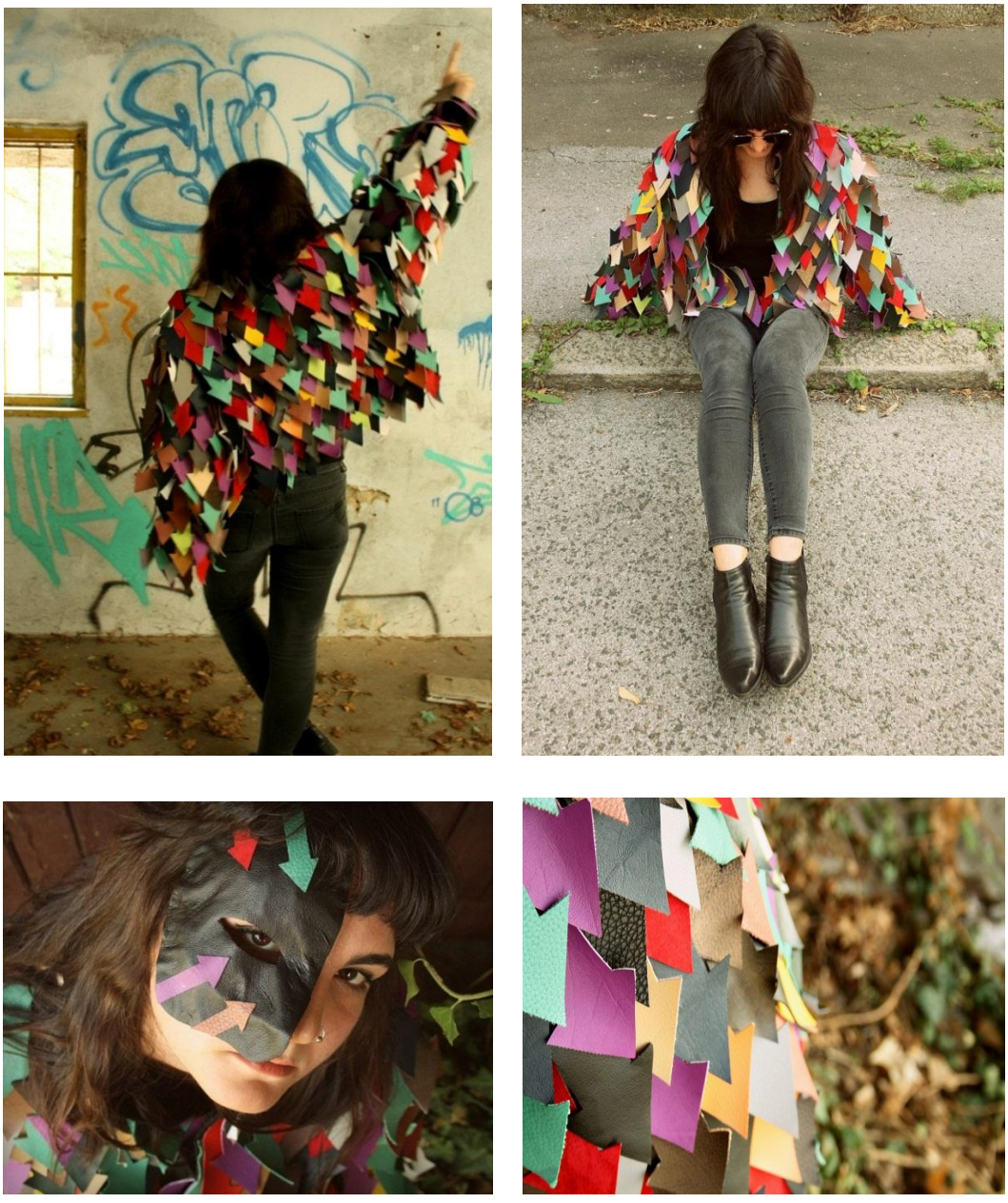
Poveznica Firmina i Armanda je u tome što i jedan i drugi imaju crnu kožu i maramu. Tako Armand umjesto jakne ima crni kožni prsluk bez rukava sa srebrnim gliterima na reverima. Ispod jakne ima majicu bijele boje bez rukava. Na ruci ima zavezanu ljubičastu maramu. Hlače su od svjetloplavog tarapera.

Slika 56 Kostim za Armanda

4. REALIZIRANI KOSTIM

4.1. Fotografije realiziranog kostima

Slika 57 Fotografije realiziranog kostima

4.2. Izrada realiziranog kostima

Za izradnu kostima, prvo je potrebno iskrojiti krojne dijelove u papiru po dimenzijama modela. Nakon toga krojne dijelove sam precrtala na materijal. Radi jednostavnijeg snalaženja izrezala sam trakice od kepera te na njih upisala redne brojeve. Izrezane strelice, jednu po jednu, slagala sam u niz, prvo na keper trake, potom na krojni dio jakne. Nakon što sam postavila sve strelice, spojila sam krojne dijelove da bi dobila jaknu.

Slika 58 Fotografije izrade kostime

5. ZAKLJUČAK

Pišući ovaj diplomski rad uspjela sam bolje i detaljnije upoznati glazbenu scenu osamdesetih godina te dobiti vrijedan kostimografski uvid u izrazito bogato i eklektično modno razdoblje.

Ovaj diplomski rad sastoji se od sedam poglavlja: u prvom djelu opisuje se radnja filma, analiza kostima i daje uvid u stilove odijevanja u razoblju u kojem je smještena radnja filma. Slijedi poglavlje o modi osamdesetih i modnim stilovima inspiriranih glazbom iz tog perioda. Zadnji dio diplomskog rada referira se na kostimografsku mapu izrađenu prema inspiraciji te fotografije realiziranog kostima. Sam kostim izrađen je od ručno oblikovanih strelica u više od deset različitih boja eko kože, koje su zatim mozaički spajane u formu predimenzionirane muške jakne.

Kostimografija nam daje mogućnost umjetničkog izražavanja i sudjelovanja u procesu stvaranja neke kazališne predstave ili filmskog ostvarenja. Mogućnost osmišljavanja i realizacije kostima je izazov koji stoji pred kostimografom i daje poseban osjećaj i vizualni identitet nekom filmu ili predstavi. Kostimograf na taj način stvara vizualni okvir za radnju i likove na sceni dodajući im neizrečenu dubinu karaktera, što je izazovan kreativni proces koji mene osobno veseli i ispunjava.

6. LITERATURA

1. Joanne B. (ur.) i Eicher, Gillian (ur.*), Encyclopedia of World Dress and Fashion*; Berg Publishiers, 2010.

2. François-Marie Grau, *Povijest odijevanja*; Kulturno-informativni centar, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2013.

3. Tim Blanks, *Business of Fashion*, "A Punk's Pain", 2017.

4. Jilly Hunt, *Popular Culture: 1980-1999*; Raintree. 2013.

5. Colin Larkin, *The Virgin Encyclopedia of 80s Music*; 2003.

6. Bill Osgerby, *Fashion and subculture: A History of Style*; 2010.

7. Richard Gray: *Freddie Mercury – The great pretender – A life in pictures*; Insight editions, San Rafaeli, California, 2012

8. Johnny Black, Hugh Gregory, Andy Basire, *Rock i pop kronologija, kako je glazba mijenjala svijet*, Naklada Ulkis, 2006.

9. *Icons of fashion, The 20th Century*; Prestel Verlag, New York, 2006.

Izvori sa interneta:

1. http://www.marieclaire.co.uk/fashion/1980s-fashion-icons-eighties-fashion-80s-style-moments-61724

2. http://blog.dnevnik.hr/modnizamorac/2012/10/1631146004/moda-1870ih-polonaise-preporod.html

3. https://upclosed.com/people/alexandra-byrne/

4. https://hr.wikipedia.org/wiki/Mjuzikl

5. https://www.fragrancex.com/products/_bid_thierry--mugler-am-cid_perfume-am-lid_t__brand_history.html

6. http://www.independent.co.uk/life-style/fashion/features/the-genius-of-azzedine-ala-a-fashions-contradictory-colossus-is-the-last-of-the-craftsmen-couturiers-10503952.html

7. http://en.vogue.fr/vogue-hommes/fashion/diaporama/fashion-flashback-calvin-klein-campaigns-of-the-1980s-and-1990s/25690

8. https://waheedaharris.wordpress.com/2012/02/02/memories-of-the-80s-donna-karan/

9. https://www.biography.com/people/giorgio-armani-9188652